

AUTORSKÝ ZÁKON VE VIRTUÁLNÍM PROSTŘEDÍ

JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

Podpora kompetencí vedoucích pedagogických pracovníků
při implementaci digitálních technologií do života školy/školského zařízení

STUDIJNÍ TEXTY K DISTANČNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ

ÚSPĚŠNÝ LEADER

ZKUŠENÝ MANAŽER

SDÍLENÍ A PRAXE

EFEKTIVNÍ KOMUNIKACE

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Pedagogická
fakulta
Univerzita Palackého
v Olomouci

Tato publikace je výstupem projektu Kompetence leadera úspěšné školy,
reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008145

Jméno řešitele: Ing. Alena Opletalová, Ph.D.

Název díla: Autorský zákon ve virtuálním prostředí

Autor: JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D. a řešitelský kolektiv projektu Centra celoživotního vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

URL autora: www.ccv.upol.cz

URL odkaz na původní dílo: www.klus.upol.cz

Autorský zákon ve virtuálním prostředí by Autor: JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D. a řešitelský kolektiv projektu Centra celoživotního vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci is licensed under CC BY-SA 4.0.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>

AUTORSKÝ ZÁKON VE VIRTUÁLNÍM PROSTŘEDÍ

OBSAH

Cíle distančního textu	2
1 Autorské právo	3
1.1 Autorské dílo	3
1.2 Definice vybraných typů děl	4
1.3 Autorství	4
Příklady	4
Shrnutí	5
2 Autorské právo ve virtuálním prostředí	6
2.1 Zpřístupnění a užití autorských děl ve virtuálním prostředí	6
2.2 Volné užití díla	7
2.3 Obsah autorského díla ve virtuálním prostředí	8
Příklady	9
Shrnutí	9
Kontrolní otázky a úkoly	10
3 Ochrana autorských práv	11
3.1 Smluvní licence a kolektivní správa	11
3.2 Možnosti ochrany práva autorského	12
Příklady	12
Shrnutí	12
Použitá literatura	14

CÍLE DISTANČNÍHO TEXTU

- Obeznamit s problematikou autorského práva v návaznosti na vydefinování stěžejních pojmů využívaných v autor-sko-právní oblasti.
- Objasnit základní terminologii využívanou při řešení dílčích institutů autorského práva.
- Seznámit s výčtem možností zpřístupnění a užití autorských děl ve virtuálním prostředí, a to včetně obsahové složky autorských děl a možností tzv. volného užití díla.
- Poskytnout základní informace o obsahové a uživatelské složce autorských děl ve virtuálním prostředí.
- Zacílit na vydefinování smluvní licence a kolektivní správy, dále pak podat výčet možných způsobů ochrany při na-rušení autorských práv.
- Poskytnout základní informace o institutu kolektivní správy včetně institucí, které tuto kolektivní správu vykonávají.
- Vymežit možnosti autorskoprávní ochrany.

(Aktuálnost legislativní úpravy se vztahuje ke dni 31. 10. 2019).

1 AUTORSKÉ PRÁVO

Autorské právo je spolu s právy duševního vlastnictví nazýváno často též jako právo k nehmotným statkům. Je součástí soukromoprávní soustavy absolutních práv působících vůči všem.

Ústavní základ autorských práv vychází z čl. 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jež zaručuje zákonnou ochranu výsledkům tvůrčí činnosti.

Ve vnitrostátní české právní úpravě se dále podrobně problematikou autorského práva zabývá zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů („dále jen autorský zákon“).

1.1 Autorské dílo

Autorským zákonem jsou chráněna **autorská díla**, za která se dle ustanovení § 2 autorského zákona považují díla literární, umělecká nebo vědecká za předpokladu, že jsou jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a jsou vyjádřena v objektivně vnímatelné podobě. Tímto je myšlena i podoba elektronická, přičemž nezáleží na tom, zda je vyjádření trvalé nebo dočasné a bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.

Autorský zákon podává výčet děl, která lze považovat za díla autorská. Aby tedy materiály zveřejněné ve virtuálním prostředí mohly být považovány za díla autorská, musejí spadat pod definici díla danou autorským zákonem.

Kromě obecně typických děl slovesných, hudebních, dramatických, dramaticko-hudebních, choreografických, pantomimických, fotografických, audiovizuálních, výtvarných, grafických a sochařských, architektonických, se za autorská díla považují i počítačové programy a databáze. Databáze, které jsou způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem a jejichž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, jsou dílem souborným.

Právo autorské se vztahuje na dílo dokončené, ale i jeho jednotlivé vývojové fáze a části. Pouhá myšlenka autorským právem chráněna není, ochrany požívá až její tvůrčí zpracování. V praxi se lze setkat s případy, kdy je na internetu zveřejněna pouze první kapitola nebo jen část kapitoly konkrétního díla bez souhlasu autora. Zde již tedy dochází k porušení litery autorského zákona.

Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka, pokud se nejedná o pouhý mechanický překlad např. prostřednictvím Google Translator.

Sborník, časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiný soubor nezávislých děl nebo jiných prvků, který způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu splňuje podmínky autorského díla, je dílem souborným.

Naopak ochrana podle práva autorského **se nevztahuje** na úřední dílo, jímž je právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní publikace, pamětní knihy obecní (obecní kroniky), státní symbol a symbol jednotky územní samosprávy a jiná taková díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany; dále pak se nevztahuje na výtvořky tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo o dílo pseudonymní.

1.2 Definice vybraných typů děl

Zaměstnanecké dílo

Zaměstnavatel vykonává majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovního nebo služebního vztahu. Takové dílo je označováno za zaměstnanecké dílo.

Kolektivní dílo

Kolektivním dílem je dílo, na jehož tvorbě se podílí více autorů, kde jednotlivé části díla nejsou schopny samostatného užití.

Školní dílo

Škola nebo školské zařízení mají právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla, kde do práva autorského škola nebo školské zařízení nezasahuje, užije-li k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému zařízení. Autor školního díla může své dílo užít či poskytnout licenci jiné osobě.

Dílo audiovizuální

Za audiovizuální dílo je považováno dílo vytvořené uspořádáním sledu spojených obrazů se zvukem nebo bez doprovázejícího zvuku, které je určeno k zobrazení jako pohyblivý obraz prostřednictvím příslušných zařízení a vnímatelné zrakem, v případě doprovázejícího zvuku vnímatelné i sluchem.

Počítačové programy

Počítačový program je chráněn jako dílo literární. Dle ustanovení § 2 odst. 2 autorského zákona je počítačový program považován za dílo. Pojem počítačového programu bývá často ztotožňován s pojmem software, ačkoli se nejedná přímo o synonyma, neboť software představuje pojem širší, zahrnující v sobě kromě počítačových programů i další programové vybavení počítačů jako např. uživatelské příručky aj.

1.3 Autorství

Autorem díla je jeho tvůrce, kterým může být pouze fyzická osoba. České autorské právo je založeno na dualismu práv osobnostních a práv majetkových, kdy v rámci osobnostních práv má autor právo dílo zveřejnit, vystupovat jako autor a trvat na uvedení autorství při užití autorova díla jinou osobou. Majetková práva mu umožňují dílo užívat a jinak s ním nakládat, včetně uplatnění těchto možností ve virtuálním prostředí.

Dle autorského zákona osobnostní práva k dílu zanikají smrtí autora a majetková práva trvají po dobu 70 let po smrti autora. Těchto práv se nelze vzdát. Osobnostní práva jsou nepřevoditelná, majetková práva lze převést např. licencí.

Příklady

Zaměstnanecké dílo: kniha, manuál.

Školní dílo: seminární práce, kvalifikační práce.

Audiovizuální dílo: videoklipy, komerční a reklamní filmy, dokumentární filmy, výukové filmy, celovečerní filmy, záznamy živých událostí (politických, volebních aj.), zprávy, záznamy koncertů, představení, multimédia.

SHRNUTÍ

- Autorské právo je nazýváno často též jako právo k nehmotným statkům.
- Ústavní základ autorských práv vychází z čl. 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jež zaručuje zákonnou ochranu výsledkům tvůrčí činnosti.
- Ve vnitrostátní české právní úpravě se dále podrobně problematikou autorského práva zabývá zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů („dále jen autorský zákon“).
- Autorským zákonem jsou chráněna **autorská díla**, za která se dle ustanovení § 2 autorského zákona považují díla literární, umělecká nebo vědecká za předpokladu, že jsou jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a jsou vyjádřena v objektivně vnímatelné podobě
- Autorem díla je jeho tvůrce, kterým může být pouze fyzická osoba.
- Za specifické typy autorských děl považujeme zaměstnanecké dílo, kolektivní dílo, školní dílo, dílo audiovizuální a počítačové programy.

Kontrolní otázky a úkoly

1. *Které právní normy poskytují legislativní podklad k úpravě autorského práva?*
2. *Definujte autorské dílo.*
3. *Koho označujeme za autora díla?*
4. *Vydefinujte školní dílo a uveďte jeho konkrétní možnou podobu.*

2 AUTORSKÉ PRÁVO VE VIRTUÁLNÍM PROSTŘEDÍ

Sociální sítě a další aplikace a služby uživatelům ve virtuálním prostředí poskytují široké možnosti pro šíření digitálního obsahu ve formě textů, hudby, filmů, obrázků, softwaru. Všechny tyto informace mají ale určitý původ, a proto se na ně vztahuje znění autorského zákona.

2.1 Zpřístupnění a užití autorských děl ve virtuálním prostředí

Autorská díla, na která se vztahuje autorský zákon, má autor právo užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky. Může též udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva.

Právem dílo užít je dle autorského zákona:

- právo na rozmnožování díla (zhotovování rozmnoženin jakýmkoliv prostředky a v jakékoliv formě),
- právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla (zpřístupnění v hmotné podobě prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva),
- právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla (zpřístupnění v hmotné podobě za účelem hospodářského nebo obchodního prospěchu na určitou dobu),
- právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla (zpřístupnění v hmotné podobě, nikoli za účelem hospodářského nebo obchodního prospěchu na určitou dobu),
- právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla (zpřístupnění v hmotné podobě umožněním zhlédnutí nebo jiného vnímání),
- právo na sdělování díla veřejnosti živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla, právo na vysílání, přenos díla rozhlasem či televizí (zpřístupnění prostředky sloužícími k šíření zvuků nebo obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření bezdrátově nebo po drátě, včetně šíření po kabelu nebo vysílání pomocí družice, původním vysílatelem – volný přístup k dílu pro všechny prostřednictvím počítačové sítě).

Hovoříme-li o užití autorského díla ve virtuálním prostředí, je rovněž důležité rozlišovat, zda jde o užití autorského díla dle litery autorského zákona nebo o tzv. **konzumaci díla uživatelem**. Konzumací díla se myslí seznámení se s obsahem díla, aniž by s ním bylo nakládáno v podobě jeho rozmnožování, dalšího šíření, sdělování veřejnosti aj.

Aby však mohl být autorskoprávní obsah ve virtuálním prostředí konzumován, musí být nejdříve zpřístupněn. V této souvislosti dochází k užití díla dle autorského práva, a to jeho rozmnožováním a sdělováním veřejnosti.

Dle ustanovení § 13 autorského zákona se rozmnožováním díla rozumí „zhotovování dočasných nebo trvalých přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě. Dílo se rozmnožuje zejména ve formě rozmnoženiny tiskové, fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové, stavbou architektonického díla nebo ve formě jiné trojrozměrné rozmnoženiny anebo ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové i digitální.“

Účelem **nahrávání obsahu díla** do virtuálního prostředí je jeho zpřístupnění široké veřejnosti, tedy jeho sdílení. Autorský zákon tuto problematiku upravuje v ustanovení § 18, kde definuje sdělování díla veřejnosti jako „zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově. Sdělováním díla veřejnosti je také zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí. Sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování.“

Stahování díla je ve virtuálním prostředí po nahrávání díla další nejčastěji využívanou aktivitou mezi uživateli. Při stahování díla uživatel vytváří kopii zveřejněného díla, kterou si ukládá do počítače, na flash disk, externí disk aj., a dochází tak k rozmnožování díla ve formě elektronické rozmnoženiny.

Z velké části je stahování uskutečňováno pro osobní účely, ať již studijní, pracovní či účely sloužící k pokrytí volnočasových aktivit. Zde tedy budeme zpravidla hovořit o osobním užití uživatelem dle ustanovení § 30 autorského zákona, jež říká, že „za užití díla se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li zákon jinak. Do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.“

Další velmi často využívanou internetovou službou, jež zprostředkovává hromadný přístup k autorským dílům, je tzv. **file hosting** neboli datové úložiště, kam mohou uživatelé nahrávat data a následně je stahovat. Uživatelé mohou nahraná data sdílet s ostatními uživateli a mohou k nim přistupovat z jiného počítače nebo jiných zařízení připojených k internetu. Hovoříme zde o tzv. cloudovém úložišti. Z pohledu autorského práva tato úložiště nepředstavují zásadní problém.

V praxi se však vyskytují i úložiště, která se soustředí na sdílení a stahování uloženého obsahu. Jde o stránky typu Ulož.to, kde uživatelé nahrávají určitý obsah na úložiště a zpřístupňují jej ostatním uživatelům. Takovou nahrávkou díla dochází k jeho rozmnožování a vzhledem ke skutečnosti, že nejde pouze o osobní účel užití díla, je třeba souhlasu nositele autorských práv tak, aby nedocházelo k porušení autorského zákona.

2.2 Volné užití díla

Významnou roli v online prostředí hraje tzv. **volné užití díla** dle ustanovení § 30 a násl. autorského zákona.

Citace

Ve virtuálním prostředí se setkáváme především s **citací** upravenou ustanovením § 31 autorského zákona, kde za splnění podmínek lze užit v přiměřené míře výňatky z cizích zveřejněných děl, případně celá drobná díla pro účely kritiky nebo recenze nebo lze dílo užit při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, kde účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

Vždy je v těchto situacích nutné uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

Katalogová licence

Dále lze zmínit tzv. **katalogovou licenci**, jež umožňuje dílo užit dle ustanovení § 32 autorského zákona za účelem propagace výstavy nebo prodeje originálů či rozmnoženin uměleckých děl v rozsahu nezbytném pro propagaci takové akce. Jedná se zde především o propagační materiály v elektronické podobě, jež jsou rozepisovány e-mailovou poštou.

Užití díla umístěného na veřejném prostranství

Ustanovení § 33 autorského zákona dále upravuje ve virtuálním prostředí často se vyskytující užití díla umístěného na veřejném prostranství. Zde do práva autorského nezasahuje ten, „kdo kresbou, malbou nebo grafikou, fotografií nebo filmem nebo jinak zaznamená nebo vyjádří dílo, které je trvale umístěno na náměstí, ulici, v parku, na veřejných cestách nebo na jiném veřejném prostranství“.

Úřední a zpravodajská licence

Úřední a zpravodajská licence upravená v ustanovení § 34 autorského zákona pak umožňuje užit dílo v odůvodněné

míře za účelem veřejné bezpečnosti, pro soudní nebo správní řízení nebo k jinému úřednímu účelu, případně užít dílo ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí v rozsahu odpovídajícím informačnímu účelu. Toto se vztahuje též na užití díla v periodickém tisku, televizním či rozhlasovém vysílání nebo jiném hromadném sdělovacím prostředku u záležitostí dotýkajících se aktuálního politického, hospodářského či náboženského dění.

Dle dílčích ustanovení autorského zákona pak jako další volné licence označujeme **užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití školního díla, knihovní licenci, licenci pro sociální zařízení, licenci pro osoby se zdravotním postižením a zrakovým postižením.**

Autorské právo je obecně založeno na zásadě oddělení soukromé sféry od sféry hospodářské, což se odráží právě v této situaci, kdy do práva autorského nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla. Osobní potřebou v dané podobě může být osobní zaujetí subjektu, samostudium, zábavní činnost, volnočasové aktivity.

Pravidlo volného užití díla se nevztahuje na počítačové programy a databáze. Je zároveň zakázáno pořizovat záznamy audiovizuálního díla při jeho samotném provozování (např. nahrávání filmu v kině).

2.3 Obsah autorského díla ve virtuálním prostředí

S autorským dílem se ve virtuálním prostředí setkáváme v souvislosti s obsahem webových stránek nejčastěji v podobě elektronických rozmnoženin, ale i v podobě díla vytvořeného prostřednictvím počítačového programu nebo internetové aplikace přímo ve virtuálním prostředí.

Nejčastěji je možné se setkat s **obrazovým obsahem**, jež může představovat samotný obsah webových stránek v podobě fotografií či obrázků dokreslujících psaný text, popřípadě mohou tvořit přímo vizuální podobu webových stránek.

U fotografií je nutno rozlišovat, zda jde o fotografické dílo, které naplňuje znaky autorského díla dle autorského zákona, či ne. Takovýmto autorským dílem je např. umělecká fotografie nebo fotografie původní tvorby, tedy fotografie, jež je autorovým vlastním duševním výtvorem. Jde tedy obecně o umělecké fotografie s přidanou estetickou hodnotou či fotografie v rámci školního fotografování, fotografie památek aj.

Pod autorskopravní ochranu však nespádají fotografie, které jsou pouhým fotografickým záznamem a nesplňují tedy znak původnosti tvůrčí činnosti autora. Zde hovoříme o fotokopii originálního díla, jako je např. fotokopie knihy, sborníku, úředního dokumentu, aj.

Ve virtuálním prostředí se dále setkáváme s **textovým obsahem** v podobě reportáží, povídek, fejetonů, komentářů, recenzí aj. Často narážíme i na díla vědecká či odborná v podobě odborných statí, analýz, vědeckých monografií.

Zvláštní kategorií textové podoby autorského díla jsou pak právní dokumenty nebo obchodní podmínky, jež tvoří nedílnou součást smluv uzavíraných mezi kupujícím a provozovatelem e-shopu. Zde platí obdobné pravidlo jako u jiných textových děl: tedy pokud je obsah zpracován tvůrčím způsobem a jedná se o jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora, půjde zpravidla o literární díla spadající pod autorskopravní ochranu. Požadavek jedinečnosti spočívá ve skutečnosti, že text nesmí být pouhým souborem zákonných ustanovení, pokud však nejde o souborné dílo ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5 autorského zákona.

Ve výčtu různých podob autorských děl nelze opomenout díla s **audiovizuálním obsahem**. Konkrétně jde nejčastěji o hudbu či videa. Ty mohou sloužit jako pozadí webových stránek (hudba, která se samovolně spouští při otevření určité webové stránky), jako doprovodný materiál k článkům (dokreslení reportáže z kulturní akce), nejčastěji však představují přímo obsah, který uživatelé ve virtuálním prostředí cíleně vyhledávají a chtějí konzumovat (Stream, YouTube, i-Vysílání).

V případě audiovizuálního obsahu je nutné rozlišovat ještě mezi samotným autorským dílem a pouhým záznamem. Záznam je autorským zákonem obecně chápán obsírněji, neboť vše, co sledujeme nebo posloucháme je záznamem, nemusí však nutně být autorským dílem. Zvukový záznam autorský zákon definuje v ustanovení § 75 odst. 2 jako *sluchem vnímatelný záznam zvuků výkonu výkonného umělce či jiných zvuků, nebo jejich vyjádření*. Může tak jít o zachycení uměleckého výkonu autorského díla výkonným umělcem nebo také jen o nahrávku různých zvuků, šumu aj., které nebudou jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti (nahrávka šumu moře). Pokud zvukový záznam zachycuje autorské dílo, jde zpravidla o dílo hudební.

Ustanovení § 62 odst. 1 autorského zákona definuje audiovizuální dílo jako *dílo vytvořené uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu, ať již doprovázených zvukem, či nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem*.

Tato problematika se úzce dotýká i tvorby a podoby webových stránek, které jsou vesměs tvořeny dílčími obsahovými prvky, jako jsou text, hudba, obrázek, video aj. Webové stránky tak mohou být považovány za autorské dílo, pokud svým vzhledem a uspořádáním těchto dílčích obsahových prvků vykazují jedinečnost, jež je výsledkem tvůrčí činnosti autora. Velmi často jsou webové stránky svým vzhledem podobné vzhledem ke skutečnosti, že jsou vytvářeny ze vzorových šablon. Proto obecně hovoříme o tom, že jako celek webové stránky nenaplnují znaky autorského díla, pod autorskoprávní ochranu spadají pouze jednotlivé obsahové složky.

Příklady

Konzumace: přečtení studijního materiálu, poslech hudby, zhlédnutí dokumentu. **Umístění autorského díla** do virtuálního prostředí lze tedy označit za **užití díla** dle autorského zákona, čtení již umístěného textu, zhlédnutí videa, poslech hudby aj. jsou pouze konzumací díla.

Autorskoprávní regulace: způsob, jakým se obsah díla dostal do oběhu – prodej, promítnutí, kopie díla po jeho zpřístupnění aj.

Známa cloudová úložiště: Dropbox, Google Drive, Microsoft OneDrive, Mega aj.

Audiovizuální dílo: Zpravidla se jedná o díla, k jejichž vytvoření byla třeba celá řada jiných autorských děl (hudba, scénář). Za audiovizuální dílo lze označit film, seriál, videoklip.

SHRNUTÍ

- Autorská díla, na která se vztahuje autorský zákon má autor právo užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky. Může též udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva.
- Konzumací díla se myslí seznámení se s obsahem díla, aniž by s ním bylo nakládáno v podobě jeho rozmnožování, dalšího šíření, sdělování veřejnosti aj.
- Rozmnožováním díla se rozumí zhotovování dočasných nebo trvalých přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě.
- Účelem nahrávání obsahu díla do virtuálního prostředí je jeho zpřístupnění široké veřejnosti, tedy jeho sdílení.
- Stahování díla je ve virtuálním prostředí po nahrávání díla další nejčastěji využívanou aktivitou mezi uživateli.

- Hromadný přístup k autorským dílům je označován jako tzv. file hosting neboli datové úložiště, kam mohou uživatelé nahrávat data a následně je stahovat. Hovoříme zde o tzv. cloudovém úložišti.
- Významnou roli v online prostředí hraje tzv. volné užití díla dle ustanovení § 30 a násl. autorského zákona. Řadíme sem citace, katalogovou licenci, užití díla umístěného na veřejném prostranství, úřední a zpravodajskou licenci, užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití školního díla, knihovní licenci, licenci pro sociální zařízení, licenci pro osoby se zdravotním postižením a zrakovým postižením.
- S autorským dílem se ve virtuálním prostředí setkáváme v souvislosti s obsahem samotného díla. Konkrétně se jedná o obrázky, fotografie, textový obsah, právní dokumenty, audiovizuální obsah.

Kontrolní otázky a úkoly

1. *Co lze chápat pod pojmem právo užití díla?*
2. *Jaký je rozdíl mezi užitím díla a konzumací díla autorem?*
3. *Podějte výčet dílčích způsobů volného užití díla.*
4. *V jakých podobách se lze setkat s obsahem autorských děl zveřejňovaných ve virtuálním prostředí?*

3 OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV

Ochranou autorských práv při neoprávněném zásahu se zabývá ustanovení § 50 autorského zákona a rozumí se jí především určení autorství, zákaz ohrožení práva autora, jako je např. zákaz neoprávněné výroby, dovozu, aj. Autor má rovněž nárok na sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití (původ či cena neoprávněné rozmnoženiny).

Autor díla se může domáhat odstranění následků zásahu do práva a poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu (omluva, finanční odškodnění).

3.1 Smluvní licence a kolektivní správa

Specifikem v užití autorského díla je tzv. smluvní licence, na základě které autor smlouvou poskytuje nabyvateli oprávnění k využití původního nebo přepracovaného autorského díla v různých podobách užití. Licenční smlouvou autor nezcižuje svá práva jiným osobám, pouze jim tímto zakládá oprávnění k využití díla.

Ve virtuálním prostředí licenční smlouva často směřuje vůči neurčitému počtu osob, její obsah nebo část lze určit též odkazem na licenční podmínky, které však musejí být známé nebo veřejně dostupné. Podrobnější úpravu lze nalézt v ustanovení § 2371 a násl. občanského zákoníku.

Z důvodu efektivity se též velmi často ve virtuálním prostředí využívá uzavírání licenčních smluv kolektivními správci, kteří vykonávají správu majetkových autorských práv ve prospěch nositelů těchto autorských práv.

Kolektivní správou se tedy dle ustanovení § 95 a násl. autorského zákona rozumí plná správa majetkových autorských práv ke zveřejněním nebo ke zveřejnění nabídnutým dílům, uměleckým výkonům, zvukovým nebo zvukově obrazových záznamům, jež je vykonávána k jejich společnému prospěchu. Za kolektivní správu se však nepovažuje zprostředkování uzavření licenční nebo jiné smlouvy ani příležitostná nebo krátkodobá plná správa jiných než povinně kolektivně spravovaných práv.

Účelem kolektivní správy je tedy kolektivní uplatňování a kolektivní ochrana majetkových autorských práv a umožnění zpřístupňování předmětů těchto práv veřejnosti.

Nositelem práv se rozumí osoba, které přísluší majetkové autorské právo podle autorského zákona, výkon majetkových práv k dílu nebo ze smlouvy výhradní oprávnění k výkonu práva kolektivně spravovaného po celou dobu trvání majetkových práv a minimálně pro území České republiky s právem poskytnout podlicenci.

Uživatelem se pro účely kolektivní správy práv rozumí osoba, která užívá předmět ochrany nebo která je povinna platit odměnu podle litery autorského zákona.

Kolektivní správu vykonávají kolektivní správci, kterým Ministerstvo kultury udělilo oprávnění k tomuto výkonu.

Organizace oprávněné k výkonu kolektivní správy práv:

DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z. s. (www.dilia.cz)

OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z. s. (www.osa.cz)

INTERGRAM – Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů, z. s. (www.intergram.cz)

OOA-S, Ochranná organizace autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl, z. s. (www.ooas.cz)

GESTOR – ochranný svaz autorský z. s. (www.gestor.cz)

OAZA, Ochranná asociace zvukařů-autorů, z. s. (www.oaza.eu).

Uživatelé ve virtuálním prostředí mohou v dílčích případech užívat autorská díla i bez souhlasu nositele autorských práv, a to na základě tzv. zákonné licence, kterou upravuje autorský zákon v ustanovení § 30 a násl.

3.2 Možnosti ochrany práva autorského

Pokud jsou autorská práva porušena, je žádoucí využít prostředky jejich ochrany. Při porušování autorských práv překračujících hranice České republiky se použije vnitrostátní právní úprava pouze tehdy, kdy je ochrana proti porušování autorských práv uplatňována na našem území.

Autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, se může domáhat dle ustanovení § 40 autorského zákona:

- určení autorství,
- zákazu ohrožení svého práva nebo neoprávněného zásahu do svého práva,
- sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití,
- odstranění následků zásahu do práva,
- poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, (*omluva, zadostiučinění v penězích*),
- zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora.
- Autor je rovněž oprávněn vyžadovat od celních orgánů informace o obsahu a rozsahu dovozu zboží, které je rozmnožením jeho díla nebo zvukovým, zvukově obrazovým nebo jiným záznamem takového díla.

Příklady

Určení autorství – *určovací žaloba*.

Zákaz ohrožení práva nebo neoprávněného zásahu do svého práva – *zápůrčí nárok – tedy nárok zakázat neoprávněný zásah do svého práva v podobě neoprávněné výroby, obchodního odbytu, neoprávněného sdělování veřejnosti, neoprávněné reklamy*.

Odstranění následků zásahu do práva – *restituční nárok v podobě např. stažení a zničení neoprávněně vytvořených rozmnoženin díla*.

Poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu – *omluva, zadostiučinění v penězích*.

SHRNUTÍ

- Ochranou autorských práv při neoprávněném zásahu se zabývá ustanovení § 50 autorského zákona a rozumí se jí především určení autorství, zákaz ohrožení práva autora, jako je např. zákaz neoprávněné výroby, dovozu, aj.
- Specifikem v užití autorského díla je tzv. smluvní licence, na základě které smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k využití původního nebo přepracovaného autorského díla v různých podobách užití.
- Z důvodu efektivity se často ve virtuálním prostředí využívá uzavírání licenčních smluv kolektivními správci. Kolektivní správu vykonávají kolektivní správci, kterým Ministerstvo kultury udělilo oprávnění k tomuto výkonu.
- Autor díla se může domáhat odstranění následků zásahu do autorského práva formou určení autorství, zákazu ohrožení nebo zásahu do autorského práva včetně odstranění následků či poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu (*omluva, finanční odškodnění*).

Kontrolní otázky a úkoly

1. *Co rozumíme pod pojmem kolektivní správa?*
2. *Kdo je oprávněn vykonávat kolektivní správu?*
3. *Jaké právní úpravy je použito při řešení situací, kdy je porušováno autorské právo?*
4. *Čeho se může autor při neoprávněném zásahu do autorského práva domáhat?*

POUŽITÁ LITERATURA

ČERMÁK, Jiří (2003). *Internet a autorské právo*. Praha: Linde. ISBN 80-7201-423-4.

ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, Adéla a SMEJKAL, Vladimír (2009). *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-744-7.

CHALOUPKOVÁ, Helena a HOLÝ, Petr (2017). *Autorský zákon: komentář*. Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-671-5.

SRSTKA, Jiří a kol. (2017). *Autorské právo a práva související*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-240-0.

TELEC, Ivo a TŮMA, Pavel (2007). *Autorský zákon - komentář*. Praha: C.H.Beck. ISBN: 978-80-7179-608-4.

Elektronické zdroje

ČESKO. *Zákon č. 121 ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. [online] © AION CS, s.r.o. 2010-2019 [cit. 2019-08-07] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>.

ČESKO. *Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*. [online] © AION CS, s.r.o. 2010-2019 [cit. 2019-09-10] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

IT slovník. *File hosting*. [online] © 2008–2019 IT-Slovník.cz team [cit. 2019-09-9] Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/file-hosting>.

Ministerstvo kultury České republiky. *Organizace oprávněné k výkonu kolektivní správy práv*. [online] © 2013–2019 MKČR [cit. 2019-09-11] Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/organizace-opravnene-k-vykonu-kolektivni-spravy-prav-692.html>.

POZNÁMKY

A large area of the page is filled with horizontal dotted lines, intended for students to write their notes.

POZNÁMKY

Dotted lines for notes.

PdF UP v Olomouci, Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc

Centrum celoživotního vzdělávání

www.ccv.upol.cz

